
Rıfat N. Bali

Maziye Eşelerken:

Tarih, Basın ve Popüler Edebiyat

Dünya Kitapları, 2006, 255 s.

Aşırı sağa kayan bir toplumda envai çeşit komplo teorisinin önem ve itibar kazanması, komplo teorisyenlerinin merkez medyada “sözü dinlenir uzman” veya “kamuoyu önderi” olarak meşruiyet kazanmaları, antisemitizmin yaygınlaşması ve sıradanlaşması, Nazi dönemi Almanya’sının “saf kan” saplantısını geride bırakacak düzeyde “Sabe-taycı” isnatların ve yayınların çoğalması, bunların toplumun her kesiminde olağanüstü ilgi ve itibar görmesi... (s. 85)

Rıfat Bali’ye göre bütün bunlar toplum içinde söz söyleme önderliğinin İslami kesime geçtiğini göstermektedir, İslami kesimle ittifak yapmaya çalışan liberal solun etkisiz kalmasının da bu durumda payı vardır. Ama yukarıda sayılanlar büyük bir toplumsal krizin ifadesi olarak yorumlansa gerek. Daha da ekleyebiliriz: Linç kültürü, artan milliyetçilik, gündelik hayata sinen şiddet...

Cumhuriyet döneminde Yahudiler, Türkiye’de antisemitizm gibi konularda önemli kitaplar yayımlanmış olan Bali’nin bu son kitabı, biraz eklektik bir görünümüne sahip. Örneğin “Tarihe Dair” adlı ilk bölümde, 6-7 Eylül olaylarının neden “Türkiye’yi Türkleştirme siyaseti”nin bir uzantısı olarak gösterilemeyeceğini anlatan yazı, “Basın Tarihine Dair” adlı ikinci bölümde, tek parti döneminde gazete tirajları, Cumhuriyet arşivleri belgelerine göre Türk Ermeni Basını gibi araştırma verilerine yer veriyor. Üçüncü bölüm, “Popüler Türk Edebiyatında Yahudi ve Dönme İmgelerine Dair” başlığını taşıyor. Fıkra kitaplarında, ortaoyunlarında, atasözü ve deyimlerde Yahudi imgesi, Türkçe öykü ve romanlarda Yahudi kahramanlar aracılığıyla çizilen Yahudi imgesi, dönmeler hakkında milliyetçi şiirler... ve nihayet *Metal Fırtına* gibi son dönem romanlarında azınlık karakterleri.

Rıfat N. Bali, her zaman olduğu gibi, tiz bir arşiv çalışmasıyla yakın tarihimizin –zaman zaman bugünün– fark edilmeyen, unutulmaya yüz tutan çizgilerini belirginleştiriyor. Sert çizgiler bunlar.